מראה יחזקאל על התורה — שופטים

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך בכל שבטיך ושפטו את העם משפט צדק, י"ל דהול"ל בכל עריך, ועוד למה לי ב' שמות ה' אלקיך, גם מ"ש ושפטו את העם אין ענינו לכאן דכאן הוא מדבר עם שאר ישראל ולהדיינים הול"ל תשפטו משפט צדק לשון נוכח, וגם את העם הוא למותר.

וביאור הדבר עפימ"ש דוד המע"ה (תהלים כג ד) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, וקשה דהא אסור לפתוח פיו לשטן, ובאמת איתא במדרש שהצדיקים מוליכין אותם לגהינם והקב"ה חוקק להם שם של את"ה שלא ינזקו.

ונ"ל דהנה אחז"ל (פסחים פז:) לא גלו ישראל אלא בשביל שיתוספו עליהן גרים, וביאור כל זה, ידוע שהכל ברא לכבודו וכמ"ש (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו כו' שהקב"ה חפץ שהכל ידעו אלקותו ויודו ויספרו ע"ש כבוד מלכותו, וזה אי אפשר רק ע"י ישראל שהם מגלים ומפרסמים שמו וכמ"ש אברהם אע"ה אני הרגלתי שמו בפי כל הברואים ועשיתי אותו אלקי ארץ [בראשית כד ז וברש"י], והנה כשהיו השנים כתקונן וישראל שרויין על אדמתן מציון תצא תורה ונהרו שמה כל הגוים כי היו מעלין ע"י קרבנותיהם ועבודתם כל חלקי דצח"מ וכל מקום שהיה שם ניצוץ קדושה היה נמשך לנקודת ציון שהיה באמצע העולם ושם נתעלה לחזור ולהדבק בשרשו, אמנם אח"כ כשקלקלו מעשיהם הוצרכו להגלות, וע"ז נאמר (דברים כח מז) תחת אשר לא עבדת כו' ועבדת את אויבך והוצרכו להתפזר בארבע כנפות הארץ לחזור אחר אבידתם להעלות כל ניצוצות הקדושים שנתפזרו.

וע"כ לפעמים האדם מתגולל אל ארץ אחרת ואינו יודע סיבת הדבר שזה היה בשביל לעלות משם חלקי הקדושה השייכים לשורש נשמתו וכמ"ש (תהלים לז כג) מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ כי יפול לא יטול כו', כוונת המשורר בהיות האדם הולך לתומו ודרכו יחפץ כי רוח אחרת עמו לעשות צרכיו אמנם ה' המכין מצעדיו עיניו פקוחות על דרכיו לעשות צורך גבוה והאדם לא ירגיש כלום מזה, וע"כ נאמר (משלי כד טז) כי שבע יפול צדיק כו' כי ידוע כשאדם רוצה להקים הנופל צריך להרכין את עצמו וכמו כן כשהצדיק מעלה אותן ניצוצות הקדושות הרי הוא בעת ההוא בבחי' נפילה ולזה הבטיחו הכתוב כי יפול לא יוטל כי מ"מ הוא גבוה מכל.

וכבר ביארתי שיש חילוק בין בחי' הו"א לבחי' את"ה, כי כשהאדם בגדלות השכל מקבל השפע מבחי' הוא שהוא נסתר ונעלם וממילא יש שם חסדים גמורים מבלי מגע כותי וחיצוני ולכך נקרא עתיקא שנעתק משכל האדם, וכשאדם בקטנות מקבל השפע מבחי' אתה, והוא שאמר דוד שהיה מטולטל וגולה במדינות אחרות עד שאמר כי גרשוני מהסתפח בנחלת אלקים כו', אמר גם כי אלך בגיא בין אוה"ע ורשעים לא אירא רע אעפ"י שאני בבחי' נפילה וקטנות כי אתה עמדי שעדיין אני דבוק במדת את"ה.

וע"ז אמרו בזה"ק [ח"א ז' ע"ב] בראשי"ת ב' ראשית, דהיינו ב' מיני יראה עילאה ותתאה, פי' כמ"ש אצל החיות הקודש רצוא ושוב שמחמת תשוקתם הגדולה רצים לפנים ממחיצתם ושבים אחור מיד מחמת בושה, כמו כן הצדיק נקרא מהלך שאינו עומד במדריגה אחת רק תמיד כשעולה למעלה אחרת ישפל מדריגתו ממדריגה הראשונה כמבואר בס' התניא [ליקוטי אמרים ח"ב הנקרא חינוך קטן ד"ה חנוך לנער] ע"פ כי שבע יפול צדיק כו', וע"כ צריך ג"כ להתחזק ביראה תתאה שהיא יראת העונש אע"ג שעיקר העבודה היא יראת הרוממות, ולעולם אחר הקטנות הזה נתערר עליו מיין דוכרין להשיג מעלה גדולה יותר, וע"ז אמר דוד המע"ה שבטך ומשענתך המה ינחמוני פי' השבט מוסר שהוא יראה תתאה ואח"כ הנחמה והנחת רוח בעבודה השלימה המה ינחמוני לבל אתרפא מעבודתי.

והנה איתא בזה"ק [ח"א קנ"ג ע"ב] על פסוק נודע בשערים בעלה כל חד לפום שיעורא דיליה לפום מה דמשער בלביה, וזהו שופטים ושוטרים ותרגום דינין ופורענין כלומר דינים ויראת העונש תתן לך בכל שעריך בכל השיעורים והבחינות אשר ה' אלקיך נותן לך, פי' דהיינו דין ורחמים, שבכל מדה שמודד ומשפיע עליך יהא היסוד מוסד יראת העונש, וע"ז נאמר (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך כי צדק הוא רחמים לפי שהוא שורש הדינים ומשפט הוא דין ובשניהם יתקלס עילאה, וזה"ש ושפטו את העם לשון גחלים עוממות שנפלו ממדריגתן משפט צדק דהיינו מדה"ד שיבוא ע"כ לרחמים שתהא העבודה שלימה כשלהבת קשורה בגחלת.

עוד יאמר שופטים ושוטרים תתן לך כו' ושפטו העם משפט צדק כו', במקרא זה רבו הדקדוקים, והנה אחז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ולמען לא יפול לב המוכיח בראותו שאין דבריו עושים פירות, וכבר כתב בספר מאור עינים עמ"ש כל הנתמנה פרנס על הציבור מיד מתעשר פי' שנותנין לו חכמה ודעת מן השמים להוכיחם ולהנהיגם בדרך ישרה, ובאם לא ישמעו הוא מקבל החלק הטוב מהם, כי דברי מוסר הם מבררים טוב מרע ואם הם אינם משליכים הרע אזי המוכיח מקבל הטוב ועיי"ש עמ"ש על נח בדורותיו היה צדיק, וע"ז נאמר פה שופטים ושוטרים תתן לך פי' שתעשה את עצמך שופט ושוטר ומוכיח ולא תשוב מפני כל ואעפ"י שלא ישמעו לך הלא אשר ה' אלקיך נותן לך שהקב"ה יתן וישפיע לך מה שהוא לשבטיך שמקבל החלק הטוב מהם.

ועל כן שמעו עמי ואדברה, הכתוב אומר במגילת קנות (איכה ב יט) קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים כו' על נפש עולליך כו', ביאור המקרא הנה ידוע מאמרם ז"ל [קוה"ר פ"ז טז] טוב אחרית דבר מראשיתו היינו כשהוא טוב מראשיתו, שבאמת הכל תלוי בהראשית שע"כ וירא ראשית לו הפריש הקב"ה לעצמו כל הראשיות תרומה ובכורים ובכורות וחלה וכדומה, וכ"כ ייחד יום ראשון בתחילת החודש ובתחילת השנה לעבודתו, ומבואר בס' בינה לעתים [ח"ב דרוש א' לשבת ר"ח אלול] ע"פ ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב כו', שבאמת צריך להיות סופו נעוץ בתחילתו שגם הסוף יהיה נגמר בטובה, וכמו המתחיל במצוה אומרים לו גמור, וזהו כוונת הכתוב ראשית חכמה יראת ה' פי' כשהראשית והתחלה היא ביראה, וזו היא חכמה גדולה ושכל טוב לכל עושיהם והיינו כשתהלתו עומד לעד.

וכמו כן פירשתי ע"פ יראת ה' טהורה (תהלים יט י) אימתי היא טהורה בלי שום גמגום ופניה מה שמקבלין על עצמם בתחילת השנה להיות טוב לפני אלקים היינו כשעומדים לעד, ואז ג"כ משפטי ה' אמתת וצדקו יחדיו, היינו עפימ"ש (ר"ה יז:) הרי שהיו ישראל צדיקים גמורים בתחילת שנה ופסקו עליהם גשמים מרובים כו' צריך אח"כ לעשות באופן אחר, משא"כ כשהיראה עומדת לעד ואינם משנים מה שקבלו עליהם אזי גם הקב"ה עושה משפטיו וצדקו יחד סוף שנה כתחלתו, וע"כ הסכימו חז"ל להתחיל לשוב בחודש אלול ולהפריט חטאיו לה'.

הנה ראיתי בחודש אלול של אשתקד שג"כ עסקו בעבודת ה' ומ"מ לא ראינו בטובה בשנה הלזו שהיה גדול היקרות והחולשות ומשא מלך ושרים, וע"כ שיערתי בנפשי כמו שלמראה עינים תינוק קטן ומדלג על רגל אחת ואח"כ כשגדל הולך על שתים ואח"כ כשיזקין נחלשין רגליו יוצרך לרגל שלישי להיות משענתו בידו,

כמו כן אנחנו לעת זקנה על שלשה רגלים העולם עומד תורה ועבודה וגמילות חסדים, ולא די לנו לעמוד על רגל אחד דהיינו עמוד העבודה וצריכין להשעין עוד שני רגלים דהיינו תורה וגמ"ח.

וע"כ התחלתי לתקן בשבוע זו שני תקנות דהיינו א' עשיית משמורים להיות נעור בבית המדרש בכל לילה שבאמת כל היום יושבים ועוסקים בבה"מ בתורה אך כדי כל היום וכל הלילה לא יחשו המזכירים לקיים עמוד התורה, וכמו כן על חיזוק עמוד גמ"ח תקנתי קופה של צדקה ליתן לעניים דבר קצוב בכל שבוע, אבל אין הקומץ משביע ולא יצאו ידי חובתם אותם שנדרו ליתן לקופה זו ואין בקצבה זו כדי נתינה וצריכין להוסיף מנה יפה, ובאמת ידעתי המחשבות והתירוצים שאומרים שבלא"ה נותנין צדקה בסתר בשגם שאין זה תירוץ כלל שהרי מצינו בגמ' שממשכנין על הצדקה ואין שומעין לשום אמתלא, וגם על ענין המשמר בבה"מ אומרים שבלא"ה ינערו בביתם או בבה"מ אימתי שירצו, הנה דברים כאלה אין אומר כלל.

וכבר ביארתי מ"ש (דברים ח א) כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות כו' דקשה שהתחיל בלשון יחיד וסיים בלשון רבים, אבל הענין הוא עפ"י מאמרם ז"ל אינו דומה מעטין עושים המצוה למרובים עושים המצוה, והוא דידוע כי יעקב חבל נחלתו כמו הטבעות שבשלשלת כשפותחין האחת מהם נקרעת כל השלשלת נמצא שכל אחד בפני עצמו הוא גורם לחיזוק כל השלשלת, כמו כן כשמרובים עושים המצוה דהיינו למשל ענין המשמר בביה"מ אעפ"י שלא יגיע לכל אחד ב' לילות מ"מ בב' לילות הללו הוא גורם שבכל הימים הללו ילמדו דברי תורה בבה"מ נמצא שזכות הרבים תלוי בו והוא גרם לכל המצוה ומקבל שכר כנגד כלם, משא"כ כשהוא נעור בביתו או שלא כסדר הזה לא היה לו שכר רק מאותו לילה, וכ"כ בנתינת הצדקה הלזו כל אחד במה שנותן הוא גורם לקיום כל המצוה ונוטל שכר כלה, וזה"ש כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות, שיעור הכתוב כשתשמרון ברבים לעשות המצוה אעפ"י שראוי לקיימה ביחיד מ"מ נחשב לכל אחד כאלו קיים כל המצוה בכללות, וע"כ הזהיר הכתוב בכל מקום על הכלל בעשיית המצוה וכמו שביארתי לעיל בפ' עקב.

וע"ז צווח הנביא קומי רוני בלילה לראש אשמורות דהיינו עמוד התורה ותיקון המשמורים, שפכי כמים לבך והוא עמוד העבודה והתפלה, שאי אליו כפיך בנתינת הצדקה לקיים עמוד גמ"ח, וע"כ עלינו להשגיח שחוט המשולש הזה לא ינתק.

וכל המסרב בדבר זה לא די שפירש עצמו מן הצבור ומבואר ענשו בגמ' אף גם זאת שהוא מחטיא את הרבים ואיך ישא פנים ליום הפקודה בראשית השנה ובמה יתרצה לפני אדוניו בשגם בלא"ה הזהרתי לאותם הסרבנים ומתלוננים אחר עשייתי ותיקוני וירגנו באהליהם, הנה ידוע שכתוב המתנשא לכל לראש אפילו ריש גרגיתנא מן שמיא מוקמי ליה (ב"ב צא:), וא"כ כיון שהוכרז בשמים שאנכי אהיה רב פה ואנהיג אתכם כל המהרהר ומסרב אחר עשייתי הוא חולק על הקב"ה וילך לדין עם הב"ד של מעלה למה מנו פרנס שאינו הגון כמוני, באמת אמרו דור דור ושופטיו שהשופטים כפי הדור המה, וזהו ג"כ מרומז במקרא דפ' זו שופטים ושוטרים תתן לך כו' ואל תסרב אחרי עשייתם כי הלא אשר ה' אלקיך נותן לך מה שהקב"ה ממנה אותם עליך הוא לשבטיך כפי הדור כפי צרכתם הוא בורר להם ראשים, וכ"ש וק"ו כשרואין שעשייתם הוא לשם שמים באמת לאמיתו ואין שום פניה בדבר.

הנה כי כן באתי להזהיר בשתי אלה לבל יבעטון אורחותם, ובהכנה זו נוכל לבוא אל המלך כי יאמר בואו חשבון ביום הדין הבע"ל, וכמ"ש (תהלים קיח כ) זה השער לה' כשהתחלת והשער הוא לה' שיסוב על קוטב עבודת הבורא ומסובלים במצות ומעשים טובים אזי צדיקים יכתבו בספרן של צדיקים לאלתר לחיים, וכמ"ש הן אל כביר לא ימאס כשרבים עושים המצוה.

וזה"ש שופטים ושוטרים תתן לך ותרגם דיינין ופורענין שתהיה עליכם אימת הדין בכל שעריך דהיינו בההתחלה והשער להכנס לשנה הבאה, ועל איזה אופן תהיה ההתחלה לזה אמר אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך פי' שתקיימו המצוה ברבים שיהיה כל אחד נוטל שכר כלם, ור"ל שיתן ה' לך לכל יחיד מה ששייך לשבטיך לכל הכלל, ועי"כ ושפטו את העם הב"ד של מעלה ישפטו את כל ישראל משפט צדק כמו שמתפללין במשפט תעשה צדק אוכי"ר.

חידושי אגדה לחתונהשופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך כו', עפימ"ש בפ' דלקמן כי תקרב אל עיר כו', עמ"ש בעוללת אפרים, ולתוספת ביאור עפימ"ש וידעת כי שלום אהליך ופקדת נוך כו', דשלמה המלך ע"ה המשיל את האדם לעיר קטנה ואת האברים לאנשים והיצה"ר למלך זקן כי לפתח חטאת כו' והיצ"ט לילד מסכן, וזהו עיקר המלחמה של האדם כמ"ש לעולם ירגיז כו', וכמ"ש בחובת הלבבות שבתם מן המלחמה הקטנה כו', וע"כ בימי הנעורים יש אתו מלחמות שהיצה"ר מתעצם לפתות לעבירות והיצ"ט מסרב נגדו וכמ"ש אין שלום בעצמי כו', רק כשיגביר היצ"ט נעשה שלום, וע"כ כשבא לכלל דעת צריך ליתן עצה לתווך השלום והיינו ע"י נשיאת אשה שיש השם ביניהם כשהם באחדות ושלום ובאם לאו מסתלק השם ונעשה אש ואש, וזהו וידעת כי שלום כו' זה יהיה ע"י ופקדת נוך שלא תחטא.

וז"ש כי תקרב אל עיר שתהיה גבר בגוברין לכנוי אותך בשם עיר כו' ומושלם בשני יצרים או תתעצם וקראת לשלום שתקח אשה ואז והיה לשון שמחה אם שלום תענך שגם היא תהיה אשה כשירה וכל העם היינו האברים יהיו לך למס כו' שיעזרו אחריך בעולם הבא כמ"ש בעוללות אפרים, וע"כ צ"ל נשיאת האשה לש"ש כמ"ש האלשיך ע"פ כי יבעל בחור כו', וע"כ הנשואין נקראין השער לשלימות האדם והתקן עצמך בפרוזדור ואז זיווגו עולה יפה כמ"ש ע"פ זה השער כו' אז צדיקים יבואו בו כ"כ בענין חודש אלול כמ"ש במ"א, וז"ש שופטים ושוטרים דהיינו מדת היראה תתן לך בכל שעריך בשעת נשיאת האשה ואז תרויח כי אשר ה' אלוקיך נותן לך פרנסה גם לשבטיך להוליד בנים כשרים וגם ושפטו את העם משפט צדק שתזכה בדין כי הנושא אשה מוחין לו כל עונותיו.

לברית מילהשופטים כו', עפימ"ש ונתן לכהן הזרוע כו', הביא בעוללות אפרים [מאמר תמז והוא מספרי פ' שופטים פכ"ב] דורשי רשומות אמרו הזרוע כנגד היד שנאמר ויקח רמח בידו, לחיים כנגד תפילה שנאמר ויעמוד פנחס ויפלל, והקיבה כמשמעו וכן הוא אומר ואת האשה אל קבתה, ונ"ל עפימ"ש בזה ק [ח"ב ק"י ע"ב] לגבי מזבח חתם אות ה' הרשת כו' ולגבי דבורה אות וא"ו ותשר כו' ולגבי תשרי אות יוד דהיא הוא דשמא קדישא, ואמרתי לפרש עפימ"ש שיעקב הכין את עצמו לדורון ולמלחמה ותפלה כמ"ש במ"א, כ"כ לענין ברית מילה דורון הוא הילד שמקריבו כמו קרבן ועושין לו יסורין, והמילה בעצמה דחרב פיפיות כו' הוא במקום מלחמה, ותפלה היא ע"י כוונת המוהל שעי"כ הילד מקבל נשמה קדושה שיוצא מחול לקודש והיא היסוד לכל התורה ומצות, ולכך נקרא שער שע"י המילה נכנסין לתורה ומצות, וז"ש משפט הכהנים מאת העם מאת זובחי הזבח [כמ"ש כורתי בריתי עלי זבח] ונתן לכהן הזרוע מה שפועל בהיד בגשמיות וגם הלחיים ע"י התפלה וגם הקיבה שהוא הולד שמלין באותו מקום שנקרא באשה קיבה, וז"ש שופטים ושוטרים כו' דהיינו מדת היראה וקבלת עול מלכות שמים תתן לך בכל שעריך ע"י מצות ברית מילה ועי"כ ושפטו כו' תזכה לטובות הרבה כמ"ש לעיל.